

Nr 323.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående restitution i vissa fall av erlagda tobakslicensavgifter; given Stockholms slott den 18 mars 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen för sin del medgiva,

att, där sänkning av priskurantpris, som vid införseln till riket åsatts importerad tobaksvara, ägt rum, restitution må, i fall då sådant kan anses av billighetsskäl särskilt påkallat, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande åtnjutas i avseende å skillnaden mellan å ena sidan det belopp, som jämlikt 22 § i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket i licensavgift för varan erlagts, och å andra sidan det belopp, som, därest det sänkta priskurantpriset lagts till grund för licensavgiftens bestämmande, i dylikt hänseende skulle hava utgått.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

Östen Undén.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN.

Tillförordnade departementschefen, statsrådet Undén anförde:

Fråga har väckts om vidtagande av sådan ändring i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, att restitution av i förordningen omnämnd licensavgift i visst fall skulle kunna medgivas. Jag ber med anledning härav till en början få redogöra för förordningens bestämmelser angående sådan avgift.

Det pris, som tobaksvara skall betinga vid försäljning till allmänheten, det s. k. priskurantpriset, äger jämlikt 17 § i nämnda förordning monopolets utövare bestämma i enlighet med vad i förordningen stadgas jämte av Kungl. Maj:t godkända grunder. Enligt 18 § skall i varje tobaksvaras priskurantpris ingå skatt med ett belopp, mot-

svarande viss procent av priskurantpriset. För tobaksvara, som av enskild tobakshandlare jämlikt 22 § införes till riket, skall, vare sig varan direkt förtullas eller uttages från tullager, enligt 2 mom. av sistnämnda paragraf jämte den å varan enligt tulltaxan belöpande tull erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utövare pålägger tobaksvara med samma priskurantpris för täckande av sina omkostnader och vinst. Enligt samma moment bestämmes priskurantpriset, i vilket licensavgiften skall inberäknas, av monopolets utövare till det belopp, importören önskar erhålla för varan, och uträknas licensavgiftens belopp av monopolets utövare efter framställning av importör i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Därest importör anser, att licensavgiften beräknats för hög, äger han att hos Kungl. Maj:t begära fastställande av avgift.

Jämlikt 22 § 3 mom. skall tobaksvara, som av handlande enligt samma paragraf till riket införes, vara förpackad, och äger importören, innan förpackningen på hans bekostnad försetts med kontrollstämpel och åsatts priskurantpris samt visat blivit, att importören behörigen erlagt den på varan belöpande licensavgiften, icke att förfoga över dylik vara.

Enligt av Kungl. Maj:t den 6 december 1918, med anledning av en utav vissa tobakshandlare gjord framställning om fastställande av licensavgift för importerade tobaksvaror, meddelat beslut utgör, med nu gällande skattesatser för tobaksvaror, licensavgiften för dylika varor i procent av priskurantpriset räknat:

för cigarrer och cigarrcigarretter	28	procent
» cigarrer	43	»
» karvad tobak	33	»
» spinn-, press- och rulltobak	33	»
» snus	38	»

Landsföreningen för Sveriges tobakshandlare och Sveriges tobakshandlars riksförbund hava nu i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift gjort framställning i syfte att restitution av erlagda licensavgifter för importerade tobaksvaror i vissa fall måtte medgivas.

Av handlingarna i detta ärende inhämtas bl. a. följande:

Vid sammanträde den 7 februari 1916 beslöt styrelsen för aktieföretaget Svenska tobaksmonopolet, att bolaget icke skulle motsätta sig sänkning av priskurantpris, som åsatts importerade tobaksvaror, men att därvid någon återbetalning av erlagd licensavgift icke skulle ifråga-

komma. I enlighet med detta beslut har på framställning av vederbörande importör sänkning av priskurantpris, som åsatts importerade tobaksvaror, vid olika tillfällen ägt rum.

Berörda sammanslutningar av tobakshandlare fäste i en till styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet den 14 december 1918 avlåten skrivelse styrelsens uppmärksamhet på de förhållanden, som under senare år föranlett stegrade priser på importerade tobaksvaror, såsom varuknapphet, stegrad efterfrågan samt de höga exportavgifter, som av holländska myndigheter uttogos vid utförsel av cigarrer. På senare tiden hade emellertid — framhölls i skrivelsen vidare — inträtt en allmän prissänkning å importerade tobaksvaror genom en av fredsutsikterna betingad sänkning av kostnaden för deras utförsel från Holland. De firmor, som kalkylerat sina varor efter de högre inköpspriserna och sålunda måst erlagga vederbörlig licensavgift, beräknad efter de därav föranledda höjda priskurantpriserna, kunde nu ej finna avsättning för dessa varor till samma priser, utan nödgades åsätta varorna lägre priser. Sammanslutningarna anhöllo därför, att i samband med nedsättning av priskurantpriserna å redan importerade tobaksvaror jämväl återbetalning av därvid erlagd licensavgift måtte äga rum.

Enligt beslut vid sammanträde den 16 december 1918 förklarade sig styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, med hänsyn till innehållet i 22 § 2 och 3 mom. av förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, lagligen förhindrad att medgiva återbetalning av erlagd licensavgift för importerade tobaksvaror.

I sin nu till Kungl. Maj:ts ingivna framställning meddela ifrågasvarande sammanslutningar, att enligt från Kungl. Maj:ts beskickning i Haag ingången underrättelse de holländska myndigheterna med hänsyn till de inträdande fredsutsikterna ansett, att läget så förändrats, att exportavgifterna för cigarrer icke längre kunde bibehållas. På grund härav hade avsevärt lägre sådana avgifter fastställts, varjämte bestämts, att de lägre exportavgifterna skulle avse alla cigarrpartier, som utförts under den tid, de högre exportavgifterna varit gällande, till följd varav restitution av exportavgift finge äga rum. När importörerna åsatte de från Holland importerade cigarrerna priskurantpris, hade de givetvis räknat med av dem betalade exportavgifter, men när dessa nu bortfallit, måste försäljningspriserna nedsättas till de priser, som motsvarade de verkliga inköpspriserna, och, på grund av det allmänna fallande marknadsläget, även under dessa. Sammanslutningarna, som ansåge, att licensavgiften skulle utgå efter det tobaksvaran sist åsatta priskurantpriset, ville framhålla, att restitution av redan erlagd licensavgift icke komme att

bereda importörerna ökad vinst utan allenast minskad förlust. Det vore sålunda önskvärt, om lagstiftningen kunde förtydligas genom uttryckliga bestämmelser om restitution av licensavgift. På grund av vad sålunda förekommit hemställde sammanslutningarna, att aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet måtte förstädigas att i sammanhang med medgivande av nedsättning i priskurantpris, som åsatts importerade tobaksvaror, restitutionsvis återbetala skillnaden mellan de licensavgiftsbelopp, som erlagts för varorna ifråga, och de licensavgiftsbelopp, som med tillämpning av de nedsatta priskurantpriserna för varorna skulle hava utgått.

Över ifrågavarande framställning hava infordrade utlåtanden avgivits av styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet den 11 februari 1919, kommerskollegium och generaltullstyrelsen gemensamt den 1 mars 1919, statskontoret den 11 mars 1919 samt justitiekanslersämbetet den 14 mars 1919.

Styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet anför bland annat följande.

»Såsom framgår av ett vid den underdåniga framställningen fogat utdrag av protokoll, hållet vid styrelsesammanträde i tobaksmonopolet den 16 december 1918, har tobaksmonopolet *alltid* tillmötesgått från importörernas sida framställda önskingar om sänkning av priskurantpris, som vid införtullandet åsatts importerade tobaksvaror, men däremot funnit sig, med hänsyn till innehållet i 22 § 2 och 3 av förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, icke vara lagligen berättigad att därvid medgiva återbetalning av någon del av de erlagda licensavgifterna.

Att tobaksmonopolet icke äger befogenhet att medgiva restitution i fråga om de i licensavgifterna ingående skattebeloppen torde utan vidare vara uppenbart. Över de av tobaksmonopolet uppburna och sedermera till statskontoret inlevererade skattebeloppen har tobaksmonopolet påtagligen ingen som helst rätt att förfoga. Men även den del av licensavgifterna, som stannar hos tobaksmonopolet, läser icke kunna utan uttryckligt medgivande från statsmakternas sida av tobaksmonopolet helt eller delvis restitueras. Licensavgiften är nämligen en avgift, som enligt uttryckligt stadgande i en av Kungl. Maj:t och riksdagen antagen förordning, *skall* erläggas för alla importerade tobaksvaror samtidigt med den på varorna belöpande tullen; och lika litet, som tobaksmonopolet äger rätt att vid varornas införtullande efterskänka denna avgift eller någon del därav, lika litet torde tobaksmonopolet vara befogat att sedermera till varuägaren helt eller delvis restitueras avgiften, vilken ju är avsedd att komma staten till godo till en del direkt i form av skatt och till en del indirekt i form av utdelning å statens aktier i bolaget.

Om det sålunda torde förhålla sig så, att tobaksmonopolet enligt bestämmelserna i nu gällande lagstiftning icke är berättigad att medgiva restitution helt eller delvis av erlagda licensavgifter, så återstår i allt fall att besvara frågan, huruvida en ändring i dessa bestämmelser i av sökandena antydd riktning kan anses önskvärd eller lämplig. Enligt tobaksmonopolets mening måste emellertid, sär-

Styrelsen för
aktiebolaget
Svenska
tobaksmono-
polet.

skilt med hänsyn till den konsumerande allmänhetens intressen, bestämda skäl anses tala mot en dylik författningsändring. Följden härav skulle säkerligen bliva, att importörerna i förlitande på allmänhetens betalningsvillighet komme att vid varornas införtullande i stor utsträckning åsätta varorna högsta möjliga pris. Till dessa höga pris komme väl alltid någon del av de importerade varupartierna att kunna försäljas, varefter priserna undan för undan komme att sänkas — på försök så att säga, för att utröna, huru långt allmänhetens betalningsvillighet sträckte sig. Härigenom skulle påtagligen hela det i monopollagstiftningen fastslagna systemet med fixa priskurantpris förryckas, varförutom hart när ööverbinnerliga svårigheter skulle uppstå vid de ständigt återkommande omställningarna och restitutionerna.

Tobaksmonopolet får sålunda för sin del bestämt avstyrka varje ändring av nu gällande författningsbestämmelser i den riktning, som här ovan angivits; och vill tobaksmonopolet gentemot de skäl, som från handlandehåll kunna anföras för en dylik åtgärd, särskilt framhålla, att det vid kalkylerandet av varornas priskurantpris för importörerna icke borde vålla större svårighet att räkna med ett fixt licensavgiftbelopp än med de till beloppet bestämda kostnader för inköp, frakt och tull m. m., från vilka importörerna vid sina prisberäkningar alltid hava att utgå.

Huruvida beträffande de från Holland importerade varupartier, som i den underdåniga framställningen närmast åsyftas, förhållandena äro sådana, att särskilda åtgärder av billighetsskäl kunna anses påkallade för möjliggörande av restitution av någon del av de erlagda licensavgifterna, anser sig tobaksmonopolet icke med bestämdhet kunna uttala sig om. Att vissa importörer komma att å de senast inkomna varupartierna få vidkännas förluster, torde kunna anses såsom tämligen säkert. Under de gångna krisåren hava emellertid för importörerna synnerligen goda konjunkturer varit rådande; och dessa hava nog också i allmänhet av importörerna vederbörligen utnyttjats.

Skulle Eders Kungl. Maj:t nu anse skäligt att bispringa importörerna genom att medgiva restitution av erlagda licensavgifter, torde i varje fall rätten till dylik restitution böra, i den mån sådant är möjligt, begränsas till vissa särskilda fall och inskränkas till att gälla endast för viss tid.»

Kommerskollegium och generaltullstyrelsen yttra bland annat:

Kommerskollegium och generaltullstyrelsen.

»Av monopolbolagets yttrande framgår, att även om bolaget starkt betonar priskurantprisernas i regel fasta karaktär, bolaget dock medger sänkningar i desamma. Huruvida bolaget skulle vara förhindrat att på ett eller annat sätt vidtaga en sänkningen motsvarande restitution av licensavgiften, synes med hänsyn till avfattningen av monopolförordningens 18 § vara åtminstone tveksamt. Det förtjänar i detta sammanhang anmärkas, att, enligt vad kommerskollegium inhämtat, då importör vid licensbehandlingen ej haft tillfälle att se varorna och desamma sedermera visa sig skadade eller ej fulltaliga, monopolbolaget, såsom även rättvisan synes fordra, restituerar den erlagda licensavgiften genom en returnota, som får användas såsom tillgodohavande vid erläggande av senare licensavgift.

Under förutsättning emellertid att lagändring verkligen är erforderlig för beredande av möjlighet att vid nedsättning av priskurantpriset ernå nedsättning i

licensavgift, synas, utan särskilt avseende å de just nu föreliggande fallen, beträffande vilka monopolbolaget likväl medgiver, att för vissa importörer förluster äro sannolika, dock billighetsskäl tala för, att sådan lagändring vidtages.

Därvid bör emellertid tillses, att densamma ej medför de olägenheter, monopolbolaget förmått sig befarat.

Att oavsett innebörden av förutnämnda stadganden en prissättning, avseende allmänhetens uppskörtande, ej bör gynnas genom att med varje prissänkning förbinda restitution av licensavgift torde vara självfallet.

En rent automatisk reglering av dessa förhållanden kan därför ej vara lämplig.

Däremot böra dessa frågor kunna hänskjutas till en mindre nämnd av sakkunniga personer, som för varje särskilt fall kunde med hänsyn tagen till billighetens fordringar och övriga föreliggande synnerligen behjärtansvärda omständigheter avgöra, huruvida och i vilken mån restitution bör beviljas.

Vid nämndens sammansättande bör beaktas, att restitution kan böra beviljas ej allenast importör, utan, där denne redan hunnit avyttra varan till annan tobakshandlare, nämnde köpare i stället för importören.

Som ordförande kunde lämpligen tänkas en av Eders Kungl. Maj:t eller möjligen, enligt nådigt uppdrag, av kommerskollegium eller statskontoret utsedd opartisk person, varjämte en ledamot borde utses av monopolbolaget och två av sökandena. Av sistnämnda två ledamöter skulle den ene vara importör och den andre detaljhandlare, och av dem skulle den förre tjänstgöra i nämnden, då importör sökte restitution, och den andre, då detaljhandlare vore sökande.

Restitutionen kunde lämpligen ordnas genom returnotor, tjänande som tillgodohavande vid kommande inbetalningar av licensavgifter. Vid restitution till detaljhandlare skulle vederbörande importör kunna förmedla återbetalningen. Kontanta återbetalningar från statsverket skulle sålunda aldrig erfordras.

Med ett restitutionssystem efter dessa eller ungefär likartade principer torde de olägenheter av restitutionen, som monopolbolaget befarat, icke vara förbundna, men likväl sökandenas berättigade intressen kunna tillgodoses.»

Statskontorets utlåtande lyder som följer:

Statskontoret.

»Statskontoret, som endast läser hava att yttra sig beträffande frågan, huruvida importör av tobaksvara, vilken erhåller nedsättning i varan åsatt priskurantpris, är berättigad till motsvarande restitution av erlagd licensavgift eller, om så icke är fallet, rörande sättet för beredande åt honom av en sådan förmån, får i förstnämnda hänseende i underdånighet anföra, att statskontoret delar den uppfattning, som ligger till grund för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolets ställning till frågan, eller att någon laga rätt till restitution icke kan anses för importören föreliggande. Intet i § 22 av monopolförordningen den 15 december 1914, vilken paragraf innehåller bestämmelsen om licensavgift, giver stöd för befintligheten av en dylik rätt, och ej heller innehåller förordningen några som helst bestämmelser om restitutionsförfarande — något som väl skulle hava varit fallet, därest det varit förutsatt, att ett sådant förfarande normalt kunde behöva komma till användning. Den till stöd för en motsatt uppfattning åberopade bestämmelsen i § 18, att i varje tobaksvaras priskurantpris skatt skall ingå med visst belopp, läser icke rimligen kunna avse annat än det först åsatta priset.»

Om man alltså vill bereda importör eller annan möjlighet till erhållande av restitution, lär det vara nödvändigt, att härom meddelas särskild bestämmelse, och en dylik bestämmelse synes icke, vare sig i ett speciellt fall eller mera generellt, kunna utfärdas annat än efter riksdagens hörande. Att vidtaga en lagändring, varigenom en dylik rätt ovillkorligen skulle medgivas, kan emellertid statskontoret, på de av monopolbolaget och de i ärendet hörda ämbetsverken anförda skäl, icke tillstyrka. Därest Eders Kungl. Maj:t i anledning av den föreliggande framställningen skulle finna, att över huvud taget någon som helst åtgärd för vinnande av ifrågavarande ändamål bör vidtagas, torde därför en sådan åtgärd böra inskränkas till utverkande av riksdagens medgivande av rätt för Eders Kungl. Maj:t att under den form, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämplig, i särskilt fall bevilja restitution av licensavgift.»

Justitiekanslersämbetet.

Det av justitiekanslersämbetet avgivna utlåtandet har nedanstående lydelse:

»Att döma av innehållet i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket den 15 december 1914 hava lagstiftarne icke tänkt sig, att nedsättning i ett en gång åsatt priskurantpris skulle ifrågakomma, och följaktligen ej heller, att på grund av dylik nedsättning restitution av erlagd licensavgift skulle äga rum. I varje fall innehåller förordningen icke några bestämmelser härom.

Emellertid hava förhållandena gestaltat sig så, att monolets utövare för att tillgodose rättvisans eller billighetens krav icke allenast städse beviljat begärd nedsättning i åsatt priskurantpris utan även, enligt vad i ärendet blivit upplyst, vid olika tillfällen restituerat erlagd licensavgift genom returnator, som fått användas såsom tillgodohavande vid erläggande av senare licensavgift.

Förfarandet av monolets utövare att nedsätta åsatt priskurantpris står visserligen icke i uppenbar strid med förordningen, men det saknar dock uttryckligt stöd av densamma, och enär monolets utövare icke i förordningen eller eljest tillerkänts rätt att restituera erlagd licensavgift, i vilken ju ingår en skatt till staten, lär monolets utövare få anses sakna befogenhet medgiva en dylik restitution.

Vid dessa förhållanden och då erfarenheten visat, att rättvisa och billighet kunna kräva, att nedsättning av priskurantpris och därav föranledd restitution av licensavgift äger rum, synes det justitiekanslersämbetet, att bestämmelser böra meddelas om den ordning, i vilken dylik nedsättning och restitution må kunna ske.

Dessa bestämmelser kunna naturligtvis erhålla sin plats i ovannämnda förordning, men då den i licensavgiften ingående skatten till staten redan av riksdagen fastställts till vissa procent av priskurantpriset och bestämmelserna i övrigt synas vara av övervägande administrativ natur, lär riksdagen kunna antagas vilja medgiva Kungl. Maj:t rätt att i administrativ väg utfärda bestämmelserna. Ett dylikt medgivande kan åstadkommas antingen genom ändring av eller tillägg till mera nämnda förordning eller ock lämnas särskilt för sig.

Utfärdas bestämmelserna i administrativ väg, vinnes den fördelen, att riksdagen icke behöver besvaras för var gång någon mindre jämkning i bestämmelserna visar sig önskvärd.

Om innehållet i de ifrågasatta bestämmelserna lärer det icke tillkomma justitiekanslersämbetet att för närvarande vidare yttra sig.»

Av de i ärendet inhämtade yttrandena framgår, att styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet samt statskontoret och justitiekanslersämbetet hysa den uppfattningen, att monopolets utövare saknar befogenhet att vid nedsättning av priskurantpris, som åsatts importerad tobaksvara, medgiva restitution av erlagd licensavgift, under det kommerskollegium och generaltullstyrelsen med hänsyn till avfattningen av monopolförordningens 18 § ställa sig tveksamma i frågan. För egen del är jag böjd för att ansluta mig till den åsikt, som av styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet samt statskontoret och justitiekanslersämbetet uttalats. *Departements-
chefen.*

Den i ärendet förebragta utredningen giver emellertid vid handen, att fall kunna förekomma, då billigheten måste anses kräva, att i samband med sänkning av åsatt priskurantpris återbetalning av en del av den erlagda licensavgiften äger rum. Att medgiva generell rätt till erhållande av dylik restitution i alla de fall, då importör kan finna med sin fördel förenligt att få det en gång åsatta priskurantpriset sänkt, torde emellertid, med hänsyn till de av styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet framhållna olägenheter, som därav skulle bli en följd, knappast böra ifrågakomma. Tvärtom synes det mig böra fasthållas vid, att endast där alldeles särskilda skäl föreligga, återbetalning av rätteligen erlagd licensavgift bör få äga rum. Huruvida restitution av licensavgift i anledning av vidtagen sänkning av priskurantpris bör få åtnjutas eller icke, torde under sådana omständigheter böra bli föremål för prövning i de enskilda fallen. Då jag emellertid icke nu är beredd att närmare uttala mig om, huru denna angelägenhet i sina detaljer bör ordnas, anser jag mig, i anslutning till vad av statskontoret anförts, böra förorda, att avgörande härutinnan framdeles må kunna träffas i administrativ väg samt att alltså hos riksdagen nu endast äskas generellt medgivande till, att dylik restitution må, där sådant kan anses av billighetsskäl särskilt påkallat, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande få åtnjutas i sådana fall, varom nu är fråga. I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla, att, därest närmare föreskrifter rörande själva sänkningen av de en gång åsatta priskurantpriserna skulle visa sig erforderliga, dylika föreskrifter lära kunna utan vidare av Kungl. Maj:t i administrativ ordning utfärdas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen för sin del medgiva,

att, där sänkning av priskurantpris, som vid införseln till riket åsatts importerad tobaksvara, ägt rum, restitution må, i fall då sådant av billighetsskäl kan anses särskilt påkallat, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande åtnjutas i avseende å skillnaden mellan å ena sidan det belopp, som jämlikt 22 § i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket i licensavgift för varan erlagts, och å andra sidan det belopp, som, därest det sänkta priskurantpriset lagts till grund för licensavgiftens bestämmande, i dylikt hänseende skulle hava utgått.

Vad tillförordnade departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Grip.